

„Evropský kontext k ztvárnění figury v českém malířství druhé třetiny 19. století. Ideové a formální zázemí tvorby Josefa Mánesa“
Dizertační práce Jana Řezáče

Posudek školitele

Jan Řezáč absolvoval magisterské studium na ÚDU FFUK roku 2009 s diplomovou prací pod názvem „Transformace forem a témat nazarénského malířství v Čechách na příkladu oltářního obrazu Josefa Vojtěcha Hellicha“. Po přijetí do doktorandského programu většinu let svého studia strávil v Mnichově, kam původně získal stipendium jedné německé nadace, na doporučení svého školitele.

Během svého studia publikoval jeden větší článek v časopise Umění, roku 2011. Pan Řezáč byl rovněž jeho školitelem navržen mezi autory 1. svazku obnovených univerzitních akt dějin umění (2012-2013), ale v závěrečném jednání s editorkou svazku odmítl dát souhlas k uveřejnění textu.

Během svého studia se doktorandského semináře účastnil jen výjimečně.

Koncem roku 2013 s termínem ukončení studia bylo vyhověno jeho žádosti o jednoroční přerušení studia.

Svou dizertační práci odevzdal na oddělení vědy FFUK na jaře tohoto roku.

Se svým školitelem od druhého roku svého studia nekonzultoval. Informoval jej pouze ústně o svém přání změnit školitele, a po upozornění, že o toto musí řádně zažádat u oborové rady, tak neučinil.

Zřejmě v důsledku nedorozumění uvádí záhlaví práce předložené k obhajobě v rubrice školitel pouze jméno předsedy oborové rady, která rozhodla o přijetí do studia. Oborová rada rozhodla o přijetí pana Řezáče do doktorandského studia včetně jmenování jeho školitele, a sice onoho, jež si uchazeč o studium původně sám za školitele původně zvolil.

Co se týká předložené práci samotné, doktorand změnil fokus svého původně oborovou radou schváleného projektu, bez podání žádosti o souhlas k této změně. Původní projekt nesl název „Figura a figurální umění v 2. třetině 19. století v Čechách“, ale nakonec odevzdal práci pod názvem „Evropský kontext k ztvárnění figury v českém malířství druhé třetiny 19. století“. Z toho hlediska ani podtitul připojený k předložené práci odklon od jejího původního zadání nijak nenapravuje. Předložená práce se fakticky české tvorby týká dílčím způsobem a pouze v některých zjištěních či tvrzeních, jakkoli v této relaci podstatných.

Posuzuje-li se nyní předloženou práci jako celek, je třeba se zabývat její konstrukcí.

Autorovou ambicí bylo především, volně cituji z předmluvy práce, sestavit dosud neexistující soubornou studii o „figuře“ v umění sledované doby. To je ambice, která sama o sobě má své jisté oprávnění, a to za předpokladu, že si řešitel úkolu zpočátku položí otázku, proč vlastně se o něco podobného dosud nikdo nikdy nepokusil. Taková otázka však v předložené práci není ani naznačena. Jan Řezáč tento úkol řešil rovnou, na základě své badatelské mentality, známé

z jeho magisterské práce i výše zmíněného článku v časopise Umění. Totiž se svou důkladnou znalostí literatury, která mu byla v době přípravy práce dostupná, a která se týkala nejrozličnějších kontextů figurálního umění sledované doby.

Jan Řezáč prokázal ve svém badatelském založení smysl pro důkladnost a soustavnost a jeho práce předložená k obhajobě svědčí o jeho smyslu rozšiřujícího se od detailu k širšímu celku. Jedním ze základních rysů předložené práce je rovněž snaha o „teoretizující“ přístup, což - samo o sobě - je třeba ocenit. Nicméně z hlediska teorie umění a společenských věd vůbec jeho práce mj. postrádá výslovnou reflexi pojmu „kontext“, orientující však celkově smysl a zaměření jeho práce. Debata o tom, co je vlastně „textem“ a co „kontextem“, anebo také, co je nebo co už jím není, se v posledních 20 letech stala předmětem rozsáhlé debaty ve filozofii, literární vědě i v dalších oborech, jako jsou studia kulturní recepce. Od pochopení a výkladu toho, co je „kontext“, závisí přístup k úkolu a ke způsobu jeho řešení neméně, nežli v práci zvolený ústřední pojem „figura“.

Jan Řezáč samostatně zvládl neobyčejně rozsáhlý soubor literatury a text výsledné práce důkladně rozčlenil. Text má 11 nesterpně dlouhých částí. Zahrnuje látku od antiky, a v úvodu dokonce odkazuje na současnost. Při tomto záběru lze autorovi sotva vyčítat, že nějaký aspekt zcela opomenul. Diskutabilní však je spíše to, jak chápe svou roli jako autora ve vztahu k literatuře na témata související s rámcovým tématem práce předložené k obhajobě. To se projevuje už na první pohled kvantitativně, v proporci autorova textu a připojeného poznámkového aparátu. Tento aparát má neobyčejně množství položek a je pečlivě editován. Nezahrnuje však vesměs nic než odkazy na literaturu, včetně rozsáhlých citátů z ní. Pokud jde o rozsáhlé citáty v poznámkách, bylo by očekávat, že pokud jsou esenciální, mají být jako takové ve vlastním textu komentovány. Jinak citáty snadno budí dojem reziduí z rešerší při přípravě dizertační práce.

Podstatnější problém představuje vztah textu a poznámkového aparátu. Text se při předložené práci ocitá víceméně v roli komentáře literatury, k níž odkazuje. Je prezentován v podstatě jako přehled s nárokem na objektivitu. Při výše popsaném vztahu textu a poznámkového aparátu je však ne vždy snadné odlišit, co je poznatkem i názorem literatury a co vlastním přínosem autora práce.

Rozsáhlou součástí práce Jana Řezáče představuje bibliografie, velmi pečlivě editovaná. Zahrnuje na 900 položek, většinou cizojazyčné literatury, v níž převaha pochází od německých autorů. V porovnání s tím zahrnuje pouze 18 titulů od českých autorů. To je v nepoměru se záběrem práce ohlášeným v jejím názvu, a to kvantitativně i kvalitativně. Tyto položky až výjimku 5 titulů publikovaných během 90. let 20. století a 1. desetiletí 21. století zahrnují pouze starší (a v několika případech i zastaralou) literaturu. Tento výběr působí dojmem, jako by se autor práce buď spokojil s tím, co mu poskytovala knihovna Zentralinstitutu fuer Kunstgeschichte. Nebo záměrně ignoroval novější tituly či autory k tématu, což je však při dizertační práci stěží přijatelné. Práce prezentující se nikoli jako subjektivní esej, nýbrž jako objektivně pojatý přehled, sotva mohou být takto pojaty. U takových prací je standardem, že se vyrovnávají, byť proti-argumentací, i s názory, tituly či autory, s nimiž autor předkládané práce nesouhlasí. Pan Řezáč pomíjí mj. příslušné části tzv.

akademických dějin českého umění, recentní kolektivní práci k uměleckým vztahům mezi Prahou a Mnichovem vydanou v nakladatelství Academia a několik zásadních titulů věnovaných historické malbě v Čechách. Právě tak nestandardní je, že autor práce do bibliografie včlenil plných 16 položek svých článků, z nichž 15 je však dosud nepublikovaných a není u nich ani uvedeno, zda někde již přijaty k publikování byly, zda byly vůbec k publikování předloženy, nebo zda dokonce zůstávají zatím jen v hlavě autora. Své oprávnění má tento postup jen z hlediska autorovy strategie. Autorské položky uvedené v bibliografii totiž odpovídají vesměs právě místům předložené práce, která nejsou patřičně propracována.

Navzdory výše uvedeným výhradám je práce Jana Řezáče předložená k obhajobě prací samostatně vykonanou, vyznačuje se osvojením rozsáhlé literatury k jednotlivým aspektům tématu práce a představuje zodpovědné pojednání závažného tématu. Z těchto důvodů ji doporučuji k obhajobě.

Roman Prahel, školitel
ÚDU FFUK, 30. 12. 2014